

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛОВДИВ
ФАКУЛТЕТ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ“

ЦЕНТЪР ЗА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

Лекция №14

**ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ХИГИЕНАТА НА
ХИГИЕНА ДЕТСКО-ЮНОШЕСКАТА ВЪЗРАСТ**

**Доц. д-р Ваня Бирданова, дм
Катедра „Хигиена, медицинска
екология, професионални болести
и МБС**

СЪВРЕМЕННИ ХИГИЕННО-ЕКОЛОГИЧНИ ПРОБЛЕМИ

Нови вредности в селищната и производствената среда

Химични вещества

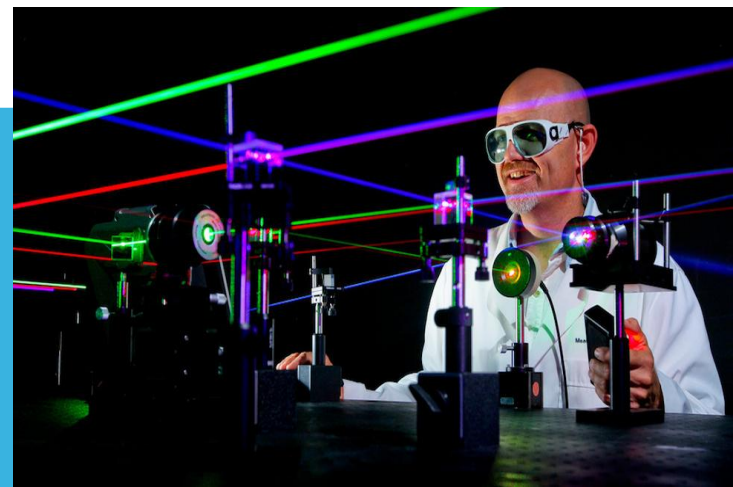
Шум и вибрации

Лазери

Радиочестотни електромагнитни полета

Постоянни магнитни полета

Статично електричество

ЗАПЛАХИ ЗА ЗДРАВЕТО НА ДЕЦАТА

- Деградационни изменения в жизнената среда
- Ускорения процес на урбанизация

Пренаселеност

Претоварен градски транспорт

Увеличен транспортен травматизъм

Засилен комунален шум

Махаловидна миграция

Увеличено нервно-емоционално напрежение

Влошени условия за отдих

Хипокинезия

Нездравословно хранене

Замърсена жизнена среда

Замърсена психична среда

ДЕГРАДАЦИОННИ ИЗМЕНЕНИЯ НА ЖИЗНЕНАТА СРЕДА

ЗАМЪРСЯВАНЕ НА АТМОСФЕРАТА - прах, азотни оксиди, оловни аерозоли, серни оксиди, радионуклиди, полихлорирани бифенили, диоксини, серен диоксид и др.

ДЕГРАДАЦИОННИ ИЗМЕНЕНИЯ НА ЖИЗНЕНАТА СРЕДА

ЗАМЪРСЯВАНЕ НА ВОДИТЕ

- ✓ отпадни води - (промишлени и комунални води)
- ✓ трудноразграждащи се повърхностноактивни вещества - детергенти и синтетични миещи вещества
- ✓ пестициди
- ✓ нефт и др.

ДЕГРАДАЦИОННИ ИЗМЕНЕНИЯ НА ЖИЗНЕНАТА СРЕДА

ЗАМЪРСЯВАНЕ НА ПОЧВАТА

- ✓ Торове
- ✓ Пестициди
- ✓ Радиоактивни отпадъци
- ✓ Пластмаси

ДЕГРАДАЦИОННИ ИЗМЕНЕНИЯ

- ✓ **Замърсяване на атмосферата** - прах, въглероден диоксид, азотни оксиди, оловни аерозоли, серен диоксид и др.
- ✓ **Замърсяване на водите** - отпадни води (комунални и промишлени), детергенти, пестициди, нефт.
- ✓ **Замърсяване на почвата** - торове, пестициди, радиоактивни отпадъци, пластмаси
- ✓ **Промени в нормалния газов състав на въздуха** - намаляване на кислорода, увеличаване на CO₂
- ✓ **Излъчвана топлина** (глобално затопляне)
- ✓ **Нарушено екологично равновесие**

Нарушени екологични системи и екологични пирамиди

АТМОСФЕРНО ЗАМЪРСЯВАНЕ И ДЕТСКО ЗДРАВЕ

- Подрастващият организъм е особено чувствителен към въздействието на атмосферните замърсители:
 - повишената интензивност на обменните процеси
 - процесите на усилен растеж и развитие
- Въздействието на атмосферните замърсители зависи от:
 - експозицията
 - за деца – минимум 3 години
 - за ученици и възрастни – минимум – 5 години
 - вида на атмосферния замърсител
 - комбинирането на различните видове замърсители - синергично действие

АТМОСФЕРНО ЗАМЪРСЯВАНЕ И ДЕТСКО ЗДРАВЕ

Действието на атмосферните замърсители може да бъде:

- **Неспецифично**
 - намаляване на имунитета
 - повишаване на чувствителността на организма към токсичното действие на замърсителя
- **Специфично**
 - участие в етиологията на редица хронични заболявания

АТМОСФЕРНО ЗАМЪРСЯВАНЕ И ДЕТСКО ЗДРАВЕ

Опасни за здравето атмосферните замърсители могат да бъдат :

- Оловни аерозоли
 - рисков фактор за нервни заболявания
- Серен диоксид и прах
 - рискови фактори за рахит
 - рискови фактори за заболявания на дихателната система
- Азотни оксиди, хлор и др.
 - рискови фактори за заболявания на дихателни органи

ЗАБОЛЯЕМОСТ И АТМОСФЕРНИ ЗАМЪРСИТЕЛИ

- Заболяемостта при децата е най-чувствителеният показател при оценка:
 - хроничното въздействие на ниски концентрации на атмосферните замърсители
постоянно действащ фактор с малка интензивност
- По-често боледува детското население в промишлените райони
- Децата изостават във физическото си развитие в сравнение с връстниците си, които живеят в чиста въздушна среда:
 - влошени антропометрични показатели
ръст през пубертета (10-14 г) – до 4-5 см по-малко
 - влошени функционални показатели
гръдна обиколка
витален капацитет

ЗАБОЛЯЕМОСТ И АТМОСФЕРНИ ЗАМЪРСИТЕЛИ

■ Установява се по-висока честота:

- Болести на дихателната система – ринити, бронхити, пневмонии

- Болести на кръвотворните органи – анемии и левкози

- Възпалителни заболявания на очите

- Кожни болести – дерматити и екземи

- Алергии

■ Наблюдава се тенденция към прогресивно нарастване на бронхиалната астма при деца и подрастващи от всички възрастови периоди

ПРОФИЛАКТИКА

- Зелени училища - периодично пребиваване в райони с чист въздух и зелени насаждения
- Медицински контрол върху растежа и развитието на децата и учениците:
 - периодични профилактични медицински прегледи
 - оценка на физическото развитие
 - оценка на физическата дееспособност
 - анализ на заболяемостта на децата и учениците
- Обхватът и периодичността на медицинските прегледи се регламентират със Наредба на МЗ
- Провеждат се договорни партньори на НЗОК – общо практикуващи лекари и лекари по дентална медицина

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА ЗДРАВЕТО В УЧИЛИЩЕ

▪ ДЪРЖАВНА ЗДРАВНА ПОЛИТИКА

- оптимизиране на факторите и условията на училищната среда – поставяне на хигиенни основи

- хигиенни основи на учебния процес

- формиране на навици и умения за здравословен начин на живот в училище

- създаване на оптимални условия за работа на педагогическия персонал

▪ НОВА ПРОФИЛАКТИЧНА ДОКРИНА В УЧИЛИЩЕ

- здравословна среда на обучение на труд

- интегриране на дейностите, свързани с ученическото здраве, здравословното хранене, физическото възпитание и спорт и формите на организиран отход и туризъм

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА ЗДРАВЕТО В УЧИЛИЩЕ

- Актуални проблеми
 - ниска мотивираност на ученика за лична отговорност и активно поведение относно опазване на собственото му здраве
 - здравословна учебна и социална среда в съвременното училище в съответствие с съвременните достижения на хигиенната наука
 - активна промоция на здравето в училище с акцент сексуално обучение, здравно образование и здравна култура
 - активна промоция на здравето относно рисковите фактори и профилактиката на хроничните неинфекциозни заболявания

БЪЛГАРСКИ МОДЕЛ НА УЧЕНИЧЕСКО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

- Специфични за училище социално значими заболявания – артериална хипертония, затлъстяване, захарен диабет тип II
- Причина – поведенчески фактори на риска
 - ниска физическа активност
 - нездравословно хранене
 - тютюнопушене
 - употреба на алкохол и наркотици
 - психо-социален стрес
 - учебна и информационна претовареност
- Намаляване риска от възникване на хронични неинфекциозни болести
 - изграждане на навици за здравословно поведение и здравословен начин на живот
 - да започва от ранна детска възраст
 - участие на родители, лекари и учители

БЪЛГАРСКИ МОДЕЛ НА УЧЕНИЧЕСКО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

- Тенденции за нарастване на емоционални разстройства, поведенчески отклонения, убийства и самоубийства в ученическа възраст
- Рискови фактори
 - криза на ценностите в обществото
 - нездрава семейна среда
 - икономически причини
- Профилактика
 - разработване на профилактични програми
 - кабинети за детско-юношеска психологична консултация
 - грижа за психично здраве на малцинствени групи
 - грижа за подрастващи с агресивно поведение
 - грижи за деца в неравностойно социално положение
 - грижи за деца със социални нужди

НАРКОТИЦИ В УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

- Устойчива тенденция към нарастване употребата на наркотици в училищна възраст
- Сnižаване на възрастовата граница на първия опит – до 14 г.
- Нараства броят на починалите от свръхдоза – над 100 души/годишно
- Изследвания сред европейските ученици показват, че са опитвали
 - канабис – 5-40%
 - хероин – 3%
- Превенция на наркоманиите – показател на държавност и развитие на гражданското общество
- Превантивни програми с участие на семейството - елементи на обучение
- Изграждане на училищни клубове - интерактивни методи

ТЮТЮНОПУШЕНЕ В УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

- Водещо място на българските ученици по седмична употреба на алкохол и цигари
- Фактор, които води до дълготрайна зависимост с негативни последици за здравето в зряла възраст
- Долна граница на пропушване - под 13 години
- Момчетата пушат повече от момчетата
- На 15 години пушат поне веднъж седмично :
 - момичета – 30%
 - момчета – 21%
- Една трета от учениците, които пушат са редовни пушачи.

„Поведение и здраве при деца в училищна възраст в България-2013-2014 г.

БОРБА С ТЮТЮНОПУШЕНЕ

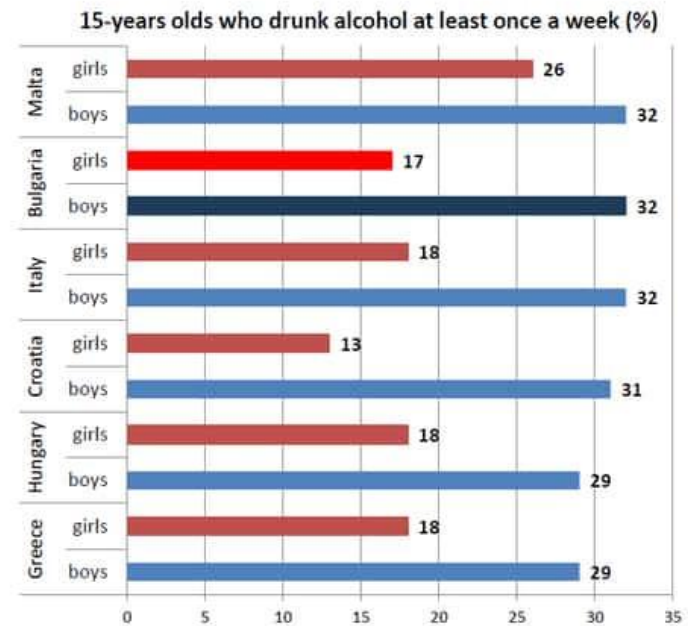
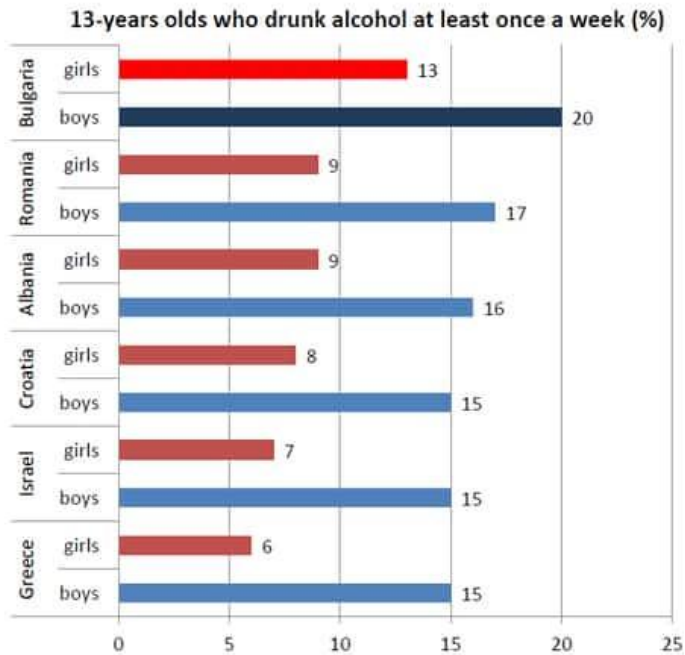
- Развитие на образователни програми в училищата за риска от тютюнопушенето и утвърждаване на непушенето като норма на социално поведение.
- Включване на училищната общност, обществените структури и родителите за дейности по профилактика на тютюнопушенето
- Обучение на специалистите в умения за консултиране и подкрепа на учениците-пушачи в процеса на отказване.
- Повишаване на контрола по съблюдаване на нормативната база за ограничаване достъпа на учениците до цигари.
- Мониторинг и оценка на тютюнопушенето сред учениците.

КОНСУМАЦИЯ НА АЛКОХОЛ

- Наблюдава се тенденция за увеличаване на консумацията на алкохол сред младите хора в Европа
- Наблюдава се снижаване на възрастовата граница за прием и рисковата консумация на алкохол
- Най-много се пие бира и вино, след това концентрати
- 59% от българските ученици са консумирали алкохол през последните 30 дни
- На 15 години поне веднъж седмично консумира алкохол :
 - всяко 4 момче
 - всяко 8 момиче

КОНСУМАЦИЯ НА АЛКОХОЛ

УПОТРЕБА НА АЛКОХОЛ : МЕЖДУНАРОДНИ СРАВНЕНИЯ

Източник: Институт за изследване на населението и човека, БАН, 2014

РИСКОВО СЕКСУАЛНО ПОВЕДЕНИЕ

- Средна възраст на първи сексуален контакт – 14 години
- 1/3 са имали сексуален контакт на 13 и по-малко години
- На 15 години – 40% от момчетата
21% от момичетата
- 1/3 не са използвали кондом

НАСОКИ ЗА ПРОФИЛАКТИКА

- Неблагоприятни тенденции, относно поведенченските фактори на риска сред българските ученици
- Едновременна проява на няколко рискови фактори
 - прилагане на комплексен подход за изграждане и утвърждаване на здравословен начин на живот
- Фактори за формиране на рисково поведение
 - Приятелската среда - фактор с най-висока тежест
 - Училищната среда
 - дискомфорт – отчуждение - нисък успех – училищен тормоз – рисково поведение
- Интегриран подход за въздействие:
 - училище
 - семейство
 - приятелска среда

КОМЕНТАР 20 (2016) НА КОМИТЕТА ПО ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – ООН

- Осъществяване на правата на детето през периода на юношеството
- Потенциалът на подрастващите не може да бъде развит, защото на национално ниво не се признават или не се инвестира в мерки, които са необходими, за да се ползват те от правата си.
- Основните политики, относно децата и подрастващите не отговарят на специфичните им потребности и не развиват техният положителен потенциал за справяне с предизвикателствата във все по-глобализиращия се и сложен свят

ПРЕПОРЪКИ

НА КОМИТЕТА ПО ПРАВАТА НА ДЕТЕТО – ООН

- Прилагане на позитивен и цялостен подход за изграждане на оптимални условия за гарантиране на правата на подрастващите и за устойчивото им и здравословно развитие
- Отчитане на нарастващите способности на подрастващите и осигуряване на подходящи нива на закрила във всички публични политики
- Диалог и взаимодействие с подрастващите. Създаване на среда, подкрепяща тяхното активно ангажиране и техния принос към собствения им живот и този на другите (в семейството, училище, местната общност, на национално и международно ниво)

Благодаря за вниманието!

